

Protokół

6. posiedzenia, 2. sesyi, VI. peryodu Sejmu galicyjskiego z dnia 27. Października 1890.

Początek o godzinie 11 minut 15.

Przewodniczący Marszałek krajowy J. O. Eustachy Książę Sanguszko.

Sekretarze pp. Stanisław Jędrzejowicz, Dr. Włodzimierz Kozłowski, Konstanty Teliszewski, Antoni hr. Wodzicki.

Obecnych posłów 126.

Ze strony c. k. Rządu: c. k. radca dworu Włodzimierz hr. Łoś.

Marszałek konstatuje dostateczną ilość posłów i otwiera posiedzenie.

Protokół z 5. posiedzenia uznaje Marszałek za przyjęty, gdyż żadnych przeciw niemu nie wniesiono zarzutów.

Izba udziela p. Midowiczowi urlopu na dalszych dni sześc.

Sekretarz p. Stanisław Jędrzejowicz odczytuje spis petycyj, wniesionych po dzień 27. października b. r., które przydzielono następującym komisjom:

Komisji administracyjnej: L. s. 355, 356, 361, 420, 421, 422, 427, 428, 429, 430, 431.

Komisji przemysłowej: L. s. 357.

Komisji gospodarstwa krajowego: L. s. 358, 359, 360, 368, 389, 424, 425, 426.

Komisji prawniczej: L. s. 363, 364, 418, 419.

Komisji budżetowej: L. s. 365, 366, 369, 370, 379, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401,

402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 417, 423, 436, 439, 440, 441, 442, 443, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 453, 454, 455, 456.

Komisji gminnej: L. s. 367.

Komisji szkolnej: L. s. 371, 372, 373, 374, 375, 476, 377, 378, 380, 381, 382, 432, 433, 434, 435, 437, 452.

Komisji petycyjnej: L. s. 413.

Wydziałowi krajowemu zaś przekazano petycję do L. s. 362.

Sekretarz p. Antoni hr. Wodzicki odczytuje następujące pismo:

Jaśnie Oświecony Książę!

Na mocy upoważnienia Jego Excelencyi Pana Ministra skarbu z 12. października 1890 l. 35424 mam zaszczyt złożyć do łaski marszałkowskiej jako przedłożenie rządowe, preliminarze funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej, zachodniej i Wielkiego Księstwa Krakowskiego na rok 1891.

Racz Jaśnie Oświecony Książę zamieścić przedłożenie to na porządku dziennym jednego z najbliższych posiedzeń Wysokiego Sejmu.

Proszę przyjąć wyraz mego wysokiego poważania.

We Lwowie 25. października 1890.

Badeni w. r.

Marszałek oświadcza, iż przedłożenie powyższe zamieści na jednym z najbliższych posiedzeń Sejmu.

Radca Dworu Włodzimierz hr. Łoś odpowiada na interpelację p. Teofila Merunowicza i towarzyszy w sprawie przeniesienia gmin i obszarów dworskich Domażyn, Zielów i Żorniska z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Janowie i c. k. Starostwa w Gródku do okręgu c. k. miejsko-delegowanego Sądu powiatowego i c. k. Starostwa we Lwowie.

Następnie odpowiada p. c. k. komisarz rządowy na interpelację p. Kramarczyka i towarzyszy w przedmiocie zaprowadzenia przymusu asekuracyjnego.

Wreszcie odpowiada n. komisarz rządowy na interpelację p. Dr. Okuniewskiego i towarzyszy w sprawie odbytego dnia 28. sierpnia b.r. zgromadzenia towarzystwa „Proświta“.

Sekretarz p. Teliszewski odczytuje następujący dostatecznie poparty wniosek:

W n i o s e k.

Zważywszy, że kraj nasz jest przeważnie rolniczym, i że z tego powodu rolnictwo należy przede wszystkim wspierać i podnosić;

zważywszy, że istniejące obecnie szkoły rolnicze nie odpowiadają potrzebom naszego włościaństwa, gdyż tak zwanych szkół rolniczych włościańskich my jeszcze nie posiadamy;

zważywszy, że wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. października 1888 r. także i kandydaci na nauczycieli szkół ludowych obowiązani są uczyć się gospodarstwa teoretycznie i praktycznie;

zważywszy, że szkoły takie wtedy tylko mogą odpowiedzieć swemu przeznaczeniu, jeżeli nauki w nich udzielane będą w języku macierzystym;

zważywszy, że w naszych szkołach ludowych we wschodniej Galicyi językiem wykładowym jest przeważnie język ruski —

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Zamek Oleski ma być w krótkim czasie odrestaurowany w tym celu, by w nim mogła

być umieszczoną szkoła gospodarcza (rolniczo-sadowniczo-pszczelnicza) dla dzieci włościańskich;

2. w szkole tej mają także odbywać roczny kurs nauki gospodarstwa kandydaci, a względnie i nauczyciele szkół ludowych;

3. językiem wykładowym w tej szkole ma być język ruski.

Lwów dnia 22. października 1890.

Wnioskodawca: Dr. M. Antoniewicz w. r. Herasimowicz, Kułaczkowski, J. Romańczuk, M. Siczynski, Rożańkowski, Teliszewski, Huryk, Okuniewski, Hamorak, Ochrymowicz, Dr. Sawczak, Barabasz, Korol, Sembratowicz, Sirko.

Marszałek oświadcza, iż wniosek powyższy traktowanym będzie podług przepisów regulaminu.

Przystąpiono do porządku dziennego, którego pierwszym punktem jest:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, tudzież o szkole uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku.

Sprawozdawca poseł Romanowicz wnosi odesłanie powyższego sprawozdania do komisji gospodarstwa krajowego.

Izba uchwała zgodnie z wnioskiem sprawozdawcy bez rozprawy.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie.

Sprawozdawca poseł Romanowicz wnosi odesłanie powyższego sprawozdania do komisji gospodarstwa krajowego.

Izba uchwała zgodnie z wnioskiem sprawozdawcy bez rozprawy.

Następuje:

Wybór komisji podatkowej z 14 członków. Na skrutatorów powołuje Marszałek pp. Dydyńskiego, Tyszkowskiego, Herasimowicza, Potoczka, Horwatha, Michalskiego i Sałę.

Następuje:

Sprawozdanie komisji budżetowej o projekcie Wydziału krajowego, tyjącym się umowy

którą Wydział krajowy zawrzeć ma z c. k. rządem co do spłaty skarbowi państwa sumy 1,400.000 zł. w. a. odpowiednio artykułowi II. ustawy z 5. czerwca 1890 r.

Sprawozdawca poseł Chrzanowski uwolniony od czytania sprawozdania, czyta następującą wniosek komisji:

Wysoki Sejm raczy powziąć uchwałę następującą:

U c h w a ł a.

Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia z c. k. Administracją państwa imieniem kraju ugody następującej:

U g o d a

zawarta między c. k. Administracją państwa a Wydziałem krajowym Królestwa Galicji i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim imieniem reprezentacji kraju, o zwrot nadpłat poczynionych ze skarbu państwa funduszom indemnizacyjnym Galicji wschodniej i Galicji zachodniej.

1. Nadpłaty ze skarbu państwa funduszom indemnizacyjnym Galicji wschodniej i Galicji zachodniej poczynione w latach od 1883 do 1889 włącznie, po 200.000 zł. w. a. rocznie, a więc wynoszące razem kwotę 1,400.000 zł. w. a., których zwrot ciąży na kraju w myśl artykułu II. ustawy z 5. czerwca 1890 roku Dz. u. p. L. 110, obowiązuje się kraj zwrócić w ciągu lat trzech począwszy od 1902 roku, a to w latach 1902 i 1903 po 500.000 zł. w. a., zaś w roku 1904 resztę 400.000 zł. w. a.

2. Celem spełnienia obowiązku zwrotu powyższych kwot w latach wyżej wymienionych powinien kraj nałożyć i pobierać, w razie potrzeby, dodatki od podatków.

3. Ugoda niniejsza będzie sporządzona w dwóch egzemplarzach równobrzmiących, nieostemplowanych, zaopatrzonych podpisami Ministra skarbu oraz Marszałka krajowego i dwóch członków Wydziału krajowego; jeden z tych egzemplarzy ma być przechowany w c. k. Ministerstwie skarbu, drugi w aktach galicyjskiej Reprezentacji kraju.

Wiedeń dnia . . .

Lwów dnia . . .

Marszałek otwiera rozprawę ogólną nad wnioskiem komisji i oznajmia, że do głosu zapisani są pp. Kramarczyk i Szczepanowski.

Przemawia p. Kramarczyk.

Przemawia p. Szczepanowski.

Podczas przemówienia p. Szczepanowskiego przewodnictwo obejmuje Zastępca Marszałka krajowego.

W czasie dalszego przemawiania p. Szczepanowskiego, Marszałek odbiera przewodnictwo napowrót.

Przemawia p. Okuniewski i zapowiada poprawkę do ustępu pierwszego projektu ugody.

Przemawia p. Jaworski.

Przemawia p. Rożankowski.

Na wniosek posła ks. Czartoryskiego Izba uchwała zamknięcie dyskusji.

Przemawia sprawozdawca.

Marszałek objaśnia pod względem formalnym, iż zamierza poddać cały wniosek komisji pod głosowanie jako stanowiący jednolitą całość.

Sprawozdawca czyta:

U c h w a ł a.

Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia z c. k. Administracją państwa imieniem kraju ugody następującej:

U g o d a

zawarta między c. k. Administracją państwa a Wydziałem krajowym Królestwa Galicji i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim imieniem reprezentacji kraju, o zwrot nadpłat poczynionych ze skarbu państwa funduszom indemnizacyjnym Galicji wschodniej i Galicji zachodniej.

1. Nadpłaty ze skarbu państwa funduszom indemnizacyjnym Galicji wschodniej i Galicji zachodniej poczynione w latach 1883 do 1889 włącznie, po 200.000 zł. w. a. rocznie, a więc wynoszące razem kwotę 1,400.000 zł. w. a., których zwrot ciąży na kraju w myśl artykułu II. ustawy z 5. czerwca 1890 roku Dz. u. p. L. 110, obowiązuje się kraj zwrócić w ciągu lat trzech począwszy od 1902 roku, a to w latach 1902 i 1903 po 500.000 zł. w. a., zaś w roku 1904 resztę 400.000 zł. w. a.

P. Okuniewski zgłasza poprawkę do tego ustępu, której atoli Izba nie popiera, i uchwała w głosowaniu projekt uchwały i pierwszy ustęp ugody zgodnie z wnioskiem komisji.

Sprawozdawca czyta :

2. Celem spełnienia obowiązku zwrotu powyższych kwot w latach wyżej wymienionych, powinien kraj nałożyć i pobierać, w razie potrzeby, dodatki od podatków.

3. Ugoda niniejsza będzie sporządzona w dwóch egzemplarzach równobrzmiących, nieostemplowanych, zaopatrzonych podpisami Ministra skarbu oraz Marszałka krajowego i dwóch członków Wydziału krajowego; jeden z tych egzemplarzy ma być przechowany w c. k. Ministerstwie skarbu, drugi w aktach galicyjskiej Reprezentacji kraju.

Izba w głosowaniu uchwała ustęp drugi i trzeci projektu ugody zgodnie z wnioskiem komisji bez rozprawy.

Uchwaliwszy następnie na wniosek sprawozdawcy przystąpić do trzeciego czytania, bez czytania, uchwała Izba cały wniosek komisji t.j. projekt uchwały i ugody w trzecim czytaniu.

Następuje :

Sprawozdanie komisji bankowej w przedmiocie sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym.

Sprawozdawca poseł Abrahamowicz uwolniony od czytania sprawozdania, czyta następujący wniosek komisji :

Wysoki Sejm uchwalić raczy :

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym;

2. Sejm udziela Dyrekcji Banku krajowego absolutorium z rachunków za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1889 r.

W rozprawie ogólnej nikt głosu nie żąda, a Izba przystępuje do rozprawy szczegółowej.

Sprawozdawca odczytuje ustęp 1 i ustęp 2 wniosku komisji.

Izba w głosowaniu uchwała oddzielnie ustęp 1. i ustęp 2. zgodnie z wnioskiem komisji bez rozprawy.

Następuje :

Sprawozdanie komisji budżetowej w przedmiocie zamku oleskiego.

Sprawozdawca poseł Jan Stadnicki, uwolniony od czytania sprawozdania, czyta następujący wniosek komisji :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

1) Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie restauracji zamku Oleskiego przyjmuje Sejm do wiadomości.

2) Dla przeprowadzenia restauracji zamku królewskiego w Olesku utworzy Wydział krajowy komisję fachową.

3) Na koszt restauracji zamku a mianowicie na roboty za najnaglesze uznane otwiera się Wydziałowi krajowemu na rok 1891 kredyt w wysokości 18.000 zł.

4) Poleca się Wydziałowi krajowemu, by po przeprowadzeniu dokładnych studyów co do adaptacji zamku na pomieszczenie jakiegoś zakładu krajowego odpowiednie wnioski Wysokiemu Sejmowi przedłożył.

5) Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przedłożył z końcem roku 1891 Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z wykonania robót restauracyjnych opatrzone szkicami i rachunkami.

W rozprawie ogólnej przemawia p. Rożankowski i zapowiada poprawkę do wniosku komisji przy rozprawie szczegółowej.

Przemawiają: p. Golejewski i p. Antoniewicz.

Marszałek przemawia w kwestyi formalnej nawiązując do przemówienia p. Antoniewicza.

Po rzeczeniu się przemawiania przez sprawozdawcę, Izba przystępuje do rozprawy szczegółowej.

Sprawozdawca odczytuje ustępy 1, 2 i 3 wniosku komisji w brzmieniu następującem :

1) Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie restauracji zamku Oleskiego przyjmuje Sejm do wiadomości.

2) Dla przeprowadzenia restauracji zamku królewskiego w Olesku utworzy Wydział krajowy komisję fachową.

3) Na koszt restauracji zamku a mianowicie na roboty za najnaglesze uznane otwiera się Wydziałowi krajowemu na rok 1891 kredyt w wysokości 18.000 zł.

Izba w głosowaniu uchwała ustępy 1, 2 i 3 zgodnie z wnioskiem komisji bez rozprawy.

Sprawozdawca odczytuje ustęp 4. wniosku:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by po przeprowadzeniu dokładnych studyów co do adaptacji zamku na pomieszczenie jakiegoś zakładu krajowego odpowiednie wnioski Wysokiemu Sejmowi przedłożył.

P. Rożankowski wnosi następującą poprawkę do tego ustępu:

W miejsce ustępu 4. wniosku komisji raczy Wysoki Sejm uchwalić:

4) Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przy adaptacji zamku Oleskiego reflektował na to, iż w zamku tym ma być założoną szkoła gospodarstwa wiejskiego w myśl wniosku posła Dr. Antoniewicza.

Przemawia sprawozdawca i sprzeciwia się tej poprawce. Marszałek podaje do poparcia tę poprawkę.

Izba nie popiera tej poprawki i uchwała ustęp 4-ty zgodnie z wnioskiem komisji.

Sprawozdawca czyta ustęp 5-ty:

5) Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przedłożył z końcem roku 1891 Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z wykonania robót restauracyjnych, opatrzone szkicami i rachunkami.

Izba uchwała ustęp 5-ty wniosku zgodnie z wnioskiem komisji bez rozprawy.

P. Michalski ogłasza wynik skrutinium wyboru komisji podatkowej.

Głosujących 78.

Wybrani pp. Abrahamowicz, Chamiec, Czaykowski, Horodyski Kornel, Jaworski, Jędrzejowicz Edward, Korytowski, Łączyński, Niezabitowski, Ochrymowicz, Rosenstock, Słonecki, Szeliński, Weigel.

Przemawia poseł Romańczuk i wyraża prośbę, ażeby przy najbliższej sposobności, kiedy poseł ruskiej narodowości przedstawiać będzie Izbie sprawozdanie komisyjne, Marszałek dozwo-

lił dyskusię w tym kierunku, czy regulamin sejmowy dozwala, ażeby sprawozdawca komisji, na zarzuty jej czynione, odpowiadał w języku ruskim.

Marszałek oświadcza, że żądanej dyskusji incydentalnie dopuścić nie może. W roku zeszłym przeprowadzoną została w analogicznej sprawie tylko formalna rozprawa, w której wyłoniło się zdanie, że tam, gdzie postanowienie regulaminu wydaje się wątpliwem, obowiązującą jest interpretacja Marszałka i to prawo interpretacji rezerwuje sobie Marszałek na przyszłość. W końcu oznajmia Marszałek, że rozprawa w żądanym kierunku tylko w tym wypadku jest możliwą, jeżeli poseł Romańczuk złoży w tym względzie wniosek do łaski marszałkowskiej w sposób regulaminem wskazany.

P. Romańczuk przemawia powtórnie w kwestyi formalnej.

Sekretarz p. Teliszewski czyta następujący dostatecznie poparty wniosek:

W n i o s e k.

I. Zważywszy, że nasz kraj ma za mało gimnazyów tak ze względu na liczbę swojej ludności i swoje potrzeby, jakoteż i w porównaniu z innymi krajami koronnymi Monarchii;

zważywszy, że mianowicie południowo-wschodnia część naszego kraju na 8 powiatów z ludnością 611.000 dusz oprócz niższego gimnazjum w Buczaczu nie posiada ani jednej szkoły średniej;

zważywszy, że ta część kraju jest przeważnie zamieszkaną przez Rusinów, gdyż obok 161.000 mieszkańców, używających języka polskiego, znajduje się w niej 419.000 mieszkańców używających języka ruskiego;

zważywszy, że Rusini w ogóle na przeszło półtrzecia miliona dusz w Galicyi mają tylko jedno gimnazjum ruskie we Lwowie i trzy klasy równorzędne (paralelki) w Przemyśle —
podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, — by:

1. w południowo-wschodniej części Galicyi, wedle możności w Czortkowie albo w Buczaczu,

założył gimnazjum z ruskim językiem wykładowym;

2. by w gimnazyach w Kołomyi albo w Stanisławowie i w Tarnopolu albo w Brzeżanach założył stałe równorzędne klasy z ruskim językiem wykładowym.

II. Zważywszy, że liczba seminariów nauczycielskich w naszym kraju, zwłaszcza we wschodniej jego części, jest za małą tak, że liczne szkoły ludowe pozostają albo wcale nie obsadzone nauczycielami, albo też bywają obsadzone niedostatecznie lub nieodpowiednio;

zważywszy, że na 1.536 szkół ludowych z polskim językiem wykładowym jest 5 seminariów nauczycielskich czysto polskich i 4 tak zwane utrakwistyczne, a na 1.802 szkół z językiem wykładowym ruskim nie ma ani jednego seminarium ruskiego, a są tylko te 4 utrakwistyczne;

zważywszy, że i te utrakwistyczne seminarja faktycznie są przeważnie, a nawet prawie zupełnie polskimi;

zważywszy zatem, że kandydaci na nauczycieli dla szkół ludowych ruskich nie mają dostatecznej możności, by nabyć w swojej zawodowej szkole potrzebnej znajomości tego języka, w którym następnie mają uczyć —

podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, by:

1. założył we wschodniej a specjalnie w południowo-wschodniej części naszego kraju seminarium nauczycielskie męskie z językiem wykładowym ruskim;

2. by w seminariach nauczycielskich męskich we Lwowie, w Stanisławowie i w Tarnopolu, tudzież w seminarium nauczycielskiem żeńskim we Lwowie był ściśle przeprowadzony utrakwizm językowy w ten sposób, iżby na naukę w języku ruskim używano w ogóle nie mniej godzin szkolnych, jak na naukę w języku polskim;

3. by seminarium nauczycielskie żeńskie w Przemyślu przeobrażone zostało z czysto polskiego na utrakwistyczne.

Lwów dnia 27. października 1890.

Wnioskodawca: Julian Romańczuk, w. r.

Sylwester Sembratowicz, Julian Pełesz, Mandyczewski, Ochrymowicz, Longin Rożankowski, Mikołaj Siczyński, Kowalski, Hamorak, Korol, Dr. Sawczak, Kułaczkowski, Sirko, Huryk, Okuniewski, Teliszewski, Dr. Olpiński, Antoniewicz, Barabasz, Herasimowicz.

Marszałek oświadcza, iż wniosek powyższy traktowanym będzie podług przepisów regulaminu.

Sekretarz poseł Stanisław Jędrzejowicz, odczytuje następujący, dostatecznie poparty, wniosek:

W n i o s e k.

Zważywszy, iż brak odpowiednich budynków szkolnych stanowi jedną z głównych przeszkód postępu w organizacyi szkół ludowych, a tem samem i w równomiernym rozwoju oświaty elementarnej w masach ludowych we wszystkich okolicach kraju;

zważywszy natomiast, że już obecnie pod naciskiem środków przymusowych, przez c. k. władze szkolne z konieczności zastosowywanych, koszta budowy nowych szkół i rozszerzania istniejących, stają się dla ludności wielu gmin wprost niszczącymi;

zważywszy, iż kwoty, preliminowane dotychczas w corocznych budżetach krajowych na zasiłki i pożyczki dla gmin na budowę szkół w łącznej ilości 15.000 zł. w. a. na kraj cały nie pozostają w żadnym stosunku do istotnej potrzeby —

podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm postanawia utworzenie stałego funduszu pod nazwą: „Krajowy fundusz pożyczkowy na budowę szkół“, z którego będą udzielane bezprocentowe zaliczki dla gmin na budowę szkół. Fundusz ten ma powstać z następujących wpływów:

a) Przez lat pięć, poczynszy od roku 1891, będą na ten cel wstawiane w budżet krajowy kwoty po 100.000 zł. corocznie;

b) zwroty zaliczek, które były dotychczas ze skarbu krajowego udzielane gminom na budowę szkół, mają wpływać na przyszłość, począwszy od r. 1891, do krajowego funduszu pożyczkowego na budowę szkół.

II. Upoważnia się Wydział krajowy do wydania przepisów co do zarządu „krajowego funduszu pożyczkowego na budowę szkół“ tudzież postępowania przy udzielaniu gminom pożyczek z tegoż funduszu i warunków ich zwrotu.

Lwów, dnia 27. października 1890.

Wnioskodawca: Teofil Merunowicz w. r.

Rayski, Weigel, Dworski, Olpiński, Palch, Romanowicz, Skałkowski, Fruehtmann, Michal-

ski, Kowalski, Szczepanowski, Klemensiewicz, Barański, Żardecki, Stręk, Mizia, Kramarczyk, Potoczek, Sawa.

Marszałek oświadcza, iż wniosek powyższy traktowanym będzie podług przepisów regulaminu.

Dla pory spóźnionej Marszałek zamyka posiedzenie i naznacza następne na dzień 29. października b. r. godzinę 11. przed południem.

Porządek dzienny tego posiedzenia będzie pp. posłom rozesyłanym.

Koniec posiedzenia o godzinie 2 m. 30 po południu.

Marszałek krajowy:

Eustachy Sanguszko w. r.

Sekretarze:

Teliszewski w. r.

Stanisław Jędrzejowicz w. r.

